

Kamu Yönetimi Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi

*Institute of Public Administration
Journal of Social Sciences*

Cilt 3, Sayı 5, Kış/Aralık 2023

GEÇİCİ KÖY KORUCULUĞU UYGULAMASININ YEREL BİR GÜVENLİK BİRİMİNE DÖNÜŞÜM SÜRECİ

**The Process of Transformation of Temporary Village Guardianship
to a Local Security Unit**

İnceleme Makalesi • Review Article

DOI [10.5281/zenodo.10417132](https://doi.org/10.5281/zenodo.10417132)

Doç. Dr. Öğr. Alb. Hakan BACANLI
Kara Kuvvetleri Komutanlığı
hkbcnl@hotmail.com

0000-0002-9289-6136

Geliş Tarihi/Received: 30.04.2023

Kabul Tarihi/Accepted: 18.08.2023

Atıf/Citation

Bacanlı, H. (2023). Geçici Köy Koruculuğu Uygulamasının Yerel Bir Güvenlik Birimine Dönüşüm Süreci. *Kamu Yönetimi Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi*. (5), 23-73.

Kamu Yönetimi Enstitüsü
Türkiye Kamu Çalışanları Kalkınma ve Dayanışma Vakfı kuruluşudur

Öz

Osmanlı Devleti döneminde “kır serdarlığı”, “kır bekçiliği” olarak anılan ve “Hamidiye Alayları” uygulamasıyla da benzerlikler gösteren koruculuk, Cumhuriyet döneminde 1924 yılında Köy Kanunu ile idari uygulamaları arasına girmiştir. Cumhuriyetin ilk yıllarında, özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde görülen asayişsizlik ve isyan olayları nedeniyle, güvenlik kuvvetlerine destek olacak yerel bir yapılanma olarak koruculuk sistemi uygulamaya konulmuştur. Koruculuk uygulaması uzunca bir süre kamuoyunun gündeminde yer almamış olmakla birlikte, özellikle 1984 yılında PKK terör örgütünün terör eylemlerine başlamasıyla devletin terörle mücadele kapsamındaki tedbirlerinden birisi olmuştur. Bu çalışmada köy koruculuğu sisteminin kısaca tarihsel sürecine değinilmiş, korucuların görev alanları ve görevleri, seçim ve görevlendirilme usulleri, kıyafetleri, silah kullanma ve zor kullanma yetkileri, aldıkları ücret ve ödemeler, sosyal güvenlik hakları ve emeklilik durumları, disiplin işlemleri, koruculara yasak olan işler ve korucuların karıştıkları suçlar, izin işlemleri, koruculara verilen eğitimler, koruculara tanınan diğer haklar ve korucu mevcutları gibi konularla ilgili bilgiler verilerek koruculuk sistemine bir bütün olarak bakılması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Koruculuk Uygulamaları, Geçici Köy Koruculuğu, Gönüllü Köy Koruculuğu, Güvenlik Koruculuğu

Abstract

Village guardianship system, which was known as ‘country commandership’ and ‘rural watchmen’ in Ottoman Era and also showing similarities to ‘Hamidiye (Light) Cavalry Regiments’, became one of its administrative practices with the Village Law in 1924 during the Republican period. The village guardianship system was introduced as a local structure which will assist the security forces especially for the crimes against public order and rebellions in the Eastern and South-eastern regions of Turkey in the early Republic Period. Albeit not being on the spotlight for a long time, the village guardianship was one the anti-terror measures taken by the state as a consequence of acts of terrorism initiated by PKK terrorist organization in 1984. Within this study, the history of village guardianship has been touched briefly and it has been aimed to discuss the village guardianship system comprehensively by providing information on the tasks of the village guards, procedures for their selection and assignment, uniforms, rights to arming and use of force, wages and benefits, social security rights and retirement status, disciplinary procedures for them, occupations prohibited for and crimes involved by them, paid leave procedures, trainings provided for them, other rights granted to them and number of active village guards.

Keywords: Village Guardianship Practises, Temporary Village Guardianship, Voluntary Village Guardianship, Security Guardianship

Giriş

“Köy Koruculuğu” sistemi, kaynağını yerel halkın oluşturduğu, yaşam alanlarını saldırılara ve terör tehdidine karşı korumaya çalışan unsurların sahada güvenlik birimleriyle birlikte koordineli hareket etmesi esasına dayanmaktadır. Sadece Cumhuriyet döneminde değil, Osmanlı Devleti’nin son döneminde de kırsalda karşılaşılan asayiş sorunlarıyla mücadele kapsamında benzer tedbirlere başvurulmuştur. Kır serdarlığı veya kır bekçiliği uygulamalarıyla devlet, kırsaldaki asayiş sorunlarını çözüme kavuşturmayı amaçlamış, Hamidiye Alayları örneği ile de belirli aşiretler özelinden hareketle yerel unsurlardan güvenlik temini amacıyla yararlanmıştır.

Çoğunlukla birbirine benzetilen uygulamalar olan Hamidiye Alayları ve Köy Koruculuğu arasında hiç kuşkusuz çeşitli farklılıklar olmakla birlikte, her iki uygulama da devletin Doğu ve Güneydoğu Anadolu’da merkezileşme ve buna bağlı olarak da iç güvenliği sağlama düşüncesinden hareketle oluşturulmuştur. Her iki kuvvet de yerel güç odakları ile varılan uzlaşmaya dayanmakta ve merkezden bağımsız olarak varolan askeri potansiyelin merkezin kontrolü altında kullanılması amaçlanmaktadır. Personel kaynakları yerel sosyolojik yapıyla sınırlandırılmıştır. Her iki kuvvet de hafif olarak silahlandırılmıştır. Kuruluş amaçları iç güvenlik ve/veya gayrinizami

savaştır. Yerel odaklar ve merkezi otorite arasındaki politik ilişkinin sonucu olarak doğduklarından ve politik olarak motive olmuş iç düşmana karşı da kullanıldıklarından bu kuvvetler yüksek seviyede politizasyona tabi olmuştur. (Gülşen, 2019: 98) Her iki uygulama da politikanın bir konusu olarak zaman zaman tartışma ve eleştirilere neden olmuş, bazı çevrelerin bölgedeki aşiretlerin ve yerel halkın devletin yanında yer almasından duydukları rahatsızlık da çeşitli şekillerde ifade edilmiş, Hamidiye Alayları ve köy koruculuğu uygulamaları “Kürdü Kürde kırdırma” ve “böl-yönet” politikasının birer araçları olarak gösterilmiştir (Aytar, 1992: 7).

“Hamidiye Alayları ile Koruculuk İlişkisi” konulu bir yüksek lisans tezinde, Hamidiye alaylarına katılan aşiret reislerinin devlet nezdinde gördükleri itibar ile köy koruculuğunu kabul eden aşiret liderlerinin gördükleri itibarın aşiretlere verilen önem açısından örtüştüğü; Hamidiye Alaylarına katılan aşiretlerin geçmişteki suçlarının affedildiği, koruculuğu kabul etmenin de, önceden işlenen suç ne olursa olsun, affedilmek anlamına geldiği ifade edilmiştir (Argunhan, 2009: 95). Buna göre, Hamidiye Alayları ile köy koruculuğunun aşiret yapılarına yaptığı etki, yeni bir hiyerarşi yaratması, Doğu'dan parlamentoya giren temsilcilerin daha ziyade bu süreçlerde güçlenen ve merkezi otorite ile ilişkileri gelişen aşiret liderleri ve temsilcilerden olması her iki sistemin ortak karakterini ortaya koymaktadır (Argunhan, 2009: 96). Konuyla ilgili bir kitap çalışmasında da, Osmanlı Devleti gibi Türkiye Cumhuriyeti'nin de algıladığı tehditleri değerlendirdiği ve terör örgütü faaliyetlerine karşı, yerel unsurları,

geniş ve büyük ölçüde erişilmez sınır bölgesinde devlet gücünün bir uzantısına dönüştürebilmek için eline silah ve otorite vermek suretiyle tarafsızlaştırmaya çalıştığı belirtilmiştir (Klein, 2020: 303-304).

Hamidiye Alaylarının ve aşiret milislerinin varlığı cumhuriyet döneminde resmen son bulmuş gibi görünmekle birlikte, 1924 tarihli Köy Kanunu ile köy korucularının köyleri korumak ve savunmakla görevlendirilmesi devletin, hem yerel isyanları bastırmanın bir yolunu bulma hem de resmi bir konum, silah ve maaş vermek suretiyle yerel unsurları devlete sadık kalmaya teşvik etme yönündeki çabalarının önemli bir yansıması olarak görülür. (Klein, 2020: 309) İdari anlamda umumi müfettişlik sistemi ve yerelde köy korucuları vasıtasıyla güvenlik ve asayiş sorunlarının çözümü amaçlanmıştır.

1980’li yıllara gelindiğinde durum yeni bir şekil almış, 1984 yılında PKK terör örgütünün silahlı eylemlere başlaması sonrası, geçmiş yılların uygulamaları yeniden gözden geçirilmiş, koruculuk sistemi için erken cumhuriyet dönemindeki emsalinden yararlanılarak, 1924 tarihli Köy Kanunu’nda değişiklikler yapılmak suretiyle, köy koruculuğu uygulaması hayata geçirilmiştir. (Klein, 2020: 310)

Kırsalda güvenliğin tesisi için her yerleşim yerine güvenlik kuvveti konuşlandırmak pratik, ekonomik ve uygulanabilir olmadığından koruculuk sistemi, mevcut güvenlik kuvvetlerine yardımcı bir unsur olarak köy ve mezraların korunması, yerel istihbarat

sağlanması, olumsuz propaganda faaliyetlerinin takibi ve önlenmesi gibi hususlarda katkılar sağlamıştır.

1. “Korucu” Kavramı

“Korucu” kavramı Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlüğünde “Orman veya kır bekçisi. Kırsal bölgede güvenlik güçlerine yardımcı olan sivil görevli.” anlamlarındadır. Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) tutanakları incelendiğinde 1920 yılından itibaren köy ve kırsal bölgelerin asayişinin sağlanması hususunda “korucu” kelimesinin kullanıldığı görülmektedir. İdarei Kura ve Nevahi Kanunu Lâyihası ve Dahiliye Encümeni Mazbatasının Esbabı Mucibe Layihasında “korucu” ifadesi şöyle geçmektedir (TBMMZC, 22.09.1337 [1921]):

“Bir karyenin mahsulâtı korucusu marifetiyle hasardan vikaye olunur. Bilfarz beş karyeden her biri kendisi için şeraiti matlubeyi haiz birer korucu bulamayacağından bunların birleşerek müştereken iki veya üç korucu kullanmaları muvafık olur, diyebilir miyiz? Teferruatına ait mehazirden sarfı nazar böyle bir teklifin hiçbir karye ahalisince cayi kabul bulamayacağı şüphesizdir.”

1924 tarihli Köy Kanunu’nda ise “köy korucusu” kavramı kullanılmıştır. Kavramın önüne, kullanım alanına göre “geçici” veya “gönüllü” ekleri getirilmiştir. 29 Ekim 2016 tarih ve 676 sayılı KHK ile yapılan düzenlemeyle, “geçici köy” ifadeleri “güvenlik” şeklinde

“gönüllü korucu” ifadeleri “*gönüllü güvenlik korucusu*” şeklinde değiştirilmiştir (RG, 29.10.2016/29872).

2. Tarihî Süreç

2.1. Kır Serdarlığı: Osmanlı Devleti, 1826’da yeniçeri ocağının ortadan kaldırılmasından sonra, özellikle taşrada asayişin tesisi amacıyla “kır serdarlığı” sistemini oluşturmuştur. Kır serdarları, çoğunlukla süvari olarak istihdam edilmiş, genellikle bölgeyi iyi tanıyan kişiler arasından seçilmiştir. Kır serdarlarının görevleri ve kendilerinden beklenen faydalar şunlardır: Savaş zamanlarında geri hatlarda ve yollarda asayişi sağlamak, asker firariler ile bakayaları tespit etmek ve orduya teslim etmek, posta arabalarına ve görevlilerine musallat olan eşkıyaları ve kervan soygunlarını engelleyebilmek için yollarda devriyelere çıkmak. Kır serdarları sadece Doğu bölgelerinde veya kırsal alanlarda değil, Balkanlardaki sınır bölgelerinde, Kıbrıs, Midilli ve Sakız gibi adalarda, Anadolu’nun ticaret yapılan sahillerinde güvenlik ve asayişin sağlanması amacıyla görevlendirilir (Dalyan, 2016: 29-35, 60-64, 69, 91-92). Osmanlı arşiv belgelerine göre taşranın güvenliğinden sorumlu olan kır serdarı dışında korucu, kır bölükbaşısı, kır zaptiye çavuşları gibi kimseler de kırsalda benzer görev ifa etmiştir (Ermahiş, 2018: 20). Kır serdarlarının eşkıyalık ve çeşitli asayişsizlik olayları için görevlendirilmeleri askeri ve siyasi açıdan büyük faydalar sağlamışsa da özellikle denetim eksikliği kaynaklı olarak, kırsal kesimde halktan para alma, zulüm, başıbozuk hareketler ve eşkıyaya yardım-yataklık gibi bazı önemli sorunların oluşmasına da neden

olmuştur (Ermahiş, 2018: 43). Kır serdarlığının yerini bir müddet sonra kır bekçileri almıştır.

2.2. Hamidiye Alayları

Osmanlı Devleti'nin, taşrada asayişin tesisi amacıyla oluşturulan kır serdarlığı uygulaması dışında, yerelde, Hamidiye Alaylarının kuruluşu öncesinde asayişin temini maksadıyla, Bosna'daki "Colonie Militari" isimli yerli muhafız askerî birlikler veya Yemen'de "Asakir-i Hamidiye" adında Müslüman yerel halktan oluşan askerî teşkilat gibi yerel kaynaklardan askerî teşkilatlar kurduğu bilinmektedir (Ertekin, 2019: 63).

Hamidiye Alayları uygulaması ise; orduya mobil takviye kuvvet sağlamak, ordu içindeki en masraflı sınıf süvari sınıfı olduğundan ve Kürtlerin de süvarilikteki mahareti, silah kullanımındaki ustalıkları bilindiğinden onları orduya kısa sürede entegre etmek, aşiretlerin sadakatini sağlamak ve aşiretleri devlete tabi kılmak, 1878 Berlin Antlaşmasından sonra bölgede etkinliklerini artıran Ermeni komitelerine karşı koymak ve Ermenilerin isyan ve toprak elde etme emellerini bertaraf etmek, Rusya'nın Kürt aşiretleri üzerindeki politikasını bertaraf ederek, Rusya'nın güneye inmesini engellemek, Osmanlı ve İran tarafındaki Kürt aşiretlerinin birbirlerine saldırmaları sorununu çözüme kavuşturmak ve İran sınırından aşiret geçişlerini kontrol altına almak, Trablusgarp ve Bingazi gibi Afrika topraklarında da Hamidiye Alayları teşkilatı oluşturmak suretiyle ittifak-ı İslam

politikası çerçevesinde buradaki halkı halifenin etrafında birleştirmek gibi amaçlarla kurulmuştur (Ertekin, 2019: 22-58).

II. Abdülhamid'in isminden dolayı "Hamidiye" ismini alan birliklerin söz konusu kuruluş amaçları içinden özellikle Ermeni komitelerinin faaliyetleri ve Osmanlı Devleti'nin doğu bölgelerinde Ermeni faaliyetlerini büyük bir tehdit olarak algılamış olması diğer etkenlere oranla daha fazla ön plana çıkarılmıştır (Klein, 2020: 17-18) Alaylar kurulurken "Ermeni tehlikesinin" göz önüne alındığı, hatta alayların büyük çoğunluğunun Ermenilerin yoğun olarak bulunduğu yerlerde tesis edildiği bir gerçek olmasına karşın, 1895'te başlayan Ermeni olaylarında dahi Hamidiye Alayları aktif bir rol oynamamış, Rus ve İran sınırındaki alayların bazı bölükleri dışında hadiselerin bastırılması için alaylardan faydalanılmamıştır. Alayların Ermeni olaylarında kullanılmasına yönelik tek hadise 1894 yılında sadece üç bölüğün silah altına alındığı Sason hadisesi olmuş ancak bu birlikler dahi isyanı bastırmakla görevlendirilmemiş, sadece düzenli birliklerin yerini tutmak için Muş'ta bekletilmişlerdir (Akpınar, 2023: 82). Hamidiye Alayları, Ermeni hareketlerinin önüne geçmek için alınan bir önlem olmanın dışında, asırlardır burada türlü asayişsizliklere sebep olan Kürt aşiretlerini disipline etme veya devlete olan bağlılıklarını sağlama yolunda önemli bir araç işlevi görmüştür (Akpınar, 2023: 275).

Hamidiye Alaylarının kuruluşu sürecinde, Anadolu Vilâyâtı Umum Müfettişi Ahmed Şakir Paşa ile 4. Ordu Kumandanı Mehmed Zeki Paşa'nın çalışmalarına, Rus ordusunda bulunan Kazak Alayları

örnek teşkil etmiştir. Yapılan incelemeler neticesinde 4. Ordu Kumandanı Zeki Paşa, alaylarının kurulması yönündeki düşüncesini 1890 yılında II. Abdülhamit'e bildirmiş ve Padişah da projeyi uygun bularak alayların kurulmasına onay vermiştir. Rus örneğinden faydalanmak için Rusya'ya üç subay gönderilmiş, bu subaylar dönüşlerinde Hamidiye Alayları ile ilgili görevlerde bulunmak üzere 4. ve 5. Ordulara atanmıştır (Akpınar, 2023: 80).

Hamidiye Alaylarıyla ilgili 1891 tarihli nizamnameye göre; nüfusu uygun bir aşiretten bir veya birkaç alay oluşturulacak, nüfusu bir alay oluşturmaya yetmeyecek aşiretlerden bölükler oluşturulacak, aşiret birlikleri bir diğerine dâhil edilmeyecek, birleştirilmeyecektir. Alaylara alınacakların yaşları 17-40 arasında olacak, alayların her birinin elbisesi mensup olduğu aşiretlerin şekil ve kıyafetinde olacaktır. Alayların subay ihtiyacı, eldeki yeterli olmuyorsa, aşiret reislerinden karşılanacaktır. Alayların genel komutanlığı "ferik" rütbeli komutanlara verilmiş olup, dört alayı bir "mirliya" komuta edecektir. 1896 yılında çıkarılan nizamname ile alayların işleyişi düzenlenmeye çalışılmıştır (Ergül, 1997: 60-63; Kodaman, 1979: 443-446, 452-453).

Hamidiye Alayları, sadece göçebe ve yarı göçebe aşiretleri kapsamıştır. Bu aşiretler göçebe olduklarından zaten süvarilikte mahir oldukları için sadece onlara verilecek bir askerî nizam ile kısa sürede süvari birlikler şeklinde Osmanlı ordusunda yer alabileceklerdir. Bu şekilde masrafsız ve kısa bir süre içerisinde muazzam bir süvari sınıfı teşkil edilmesi amaçlanmıştır. (Ertekin, 2019: 263)

Hamidiye Alaylarına katılımını teşvik etmek amacıyla devlet tarafından çeşitli imtiyazlar da tanınmıştır. Söz konusu imtiyazların başında aşiret mensuplarının işlediği suçlardan af edilmeleri gelmektedir. Hamidiye Alayları mensupları çoğunlukla işledikleri suçlardan dolayı yargılanmamış, alay mensuplarının çocukları ve akrabaları da bu ayrıcalıktan faydalanmıştır. Hamidiye Alayı mensupları ve aileleri tüm vergilerden muaf tutulmuş dahası aşiret mensuplarına vergi toplama imtiyazı da verilmiştir. Hamidiye Alayları mensuplarına maaş verilmiş, Ramazan ayı ve bayramlarda maaş ikramiyesi, eğitim zamanlarında da katık (günlük yemek bedeli) parası ödenmiştir. Her aşiret için farklı ve kendi içinde tek tip olan üniformalar giydirilmesi, gümüş rozetler takmaları onları kendi toplumlarında ayrıcalıklı bir konuma getirmiş, alayların mensuplarına verilen silahların, jandarmanın elindeki silahlardan daha yeni durumda olması ve at tedarik edemeyen alay mensuplarına 4. ve 5. Ordu tarafından at tedarik edilmesi de statülerini kuvvetlendirmiştir (Ertekin, 2019: 190-204).

Verilen taviz ve imtiyazlara rağmen alaylardan istenilen verim tam olarak alınamamış, özellikle disiplin boyutunda halktan yoğun şikayetler alınmıştır. Dış politikada da İngiltere, Fransa ve Rusya gibi büyük devletlerin Ermeniler lehine ıslahat taleplerini ve baskılarını artırmaları üzerine Sultan II. Abdülhamid, Müşir Ahmed Şakir Paşa ve 4. Ordu Komutanı Zeki Paşa'yı Hamidiye Alaylarının disiplin altına alınmasını sağlamakla görevlendirmiştir. Müşir Ahmed Şakir ve Zeki

paşaların Hamidiye Alaylarını yeniden düzene sokmak için hazırladıkları rapor ve öngördükleri tedbirler tam olarak uygulanamamıştır (Eraslan, 1997: 463). İkinci Meşrutiyet'in ilanından sonra hükümet, Binbaşı Hacı Hamdi Bey başkanlığındaki bir heyeti Rus sınırına yakın bölgelerdeki alayları ve Fahreddin [Altay] Bey başkanlığındaki bir diğer heyeti de Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki alayları düzenlemekle görevlendirmiştir. 1912'de alaylar birleştirilip fırkalar meydana getirilmiş, alayların görev ve eğitim sistemleri yeniden düzenlenmiş, aşiret süvari müfettişliği oluşturularak alayların tek elden yönetilmesi amaçlanmıştır. "Hamidiye" ismi yerine de "Aşiret" kavramı kullanılarak "Aşiret Alayları" veya "Aşiret Hafif Süvari Alayları" isimleri kullanılmıştır (Eraslan, 1997: 464; Kodaman, 1979: 476-478).

Birinci Dünya Savaşı başlarında Aşiret Alaylarından oluşturulan dört tümen birleştirilerek bir Süvari Kolordusu kurulmuşsa da söz konusu birliklerden beklenen fayda sağlanamamıştır. Aşiret Alaylarının lağvı hususunda resmî bir belge mevcut olmamakla birlikte Birinci Dünya Savaşı sonrası başlayan işgaller sırasında söz konusu birlikler Anadolu'da Kasım 1920'de teşkilatlanan Milli Ordu'ya dahil edilmiştir (Ergül, 1997: 85-87, 91).

2.3. "Kır Bekçileri Kanunu" ve "Köy Kanunu"

"Kır Bekçiliği" uygulaması, 20 Temmuz 1330 (2 Ağustos 1914) tarihli Kır Bekçileri Kanunu ile uygulamaya geçirilmiştir. Bu Kanun ile köylerde ve kasabalar haricinde asayişin sağlanması, ekili alanların ve

yapıların muhafazası için kır bekçileri istihdamı mecburi görülmüştür (MBZC, 04.06.1330, MAZC, 24.06.1330).

Kır Bekçileri Kanunu (1914) ile Köy Kanunu'nun (1924) ilk taslağı olan "Hükümetin Meclise sunduğu teklif metni"nde yer alan koruculukla ilgili hükümler önemli benzerlikler taşımaktadır. Köy Kanunu teklifinin meclis görüşmelerinde bazı milletvekilleri tarafından kır bekçilerinin aslında korucu olarak yorumlandığı, kır bekçiliği ile koruculuk sisteminin kıyaslandığı ve önceki uygulama ile görülen sıkıntılara değinildiği anlaşılmaktadır. (TBMMZC, 18.03.1340). Köy Kanunu'nda korucuların nasıl istihdam edilecekleri, görevleri, silahları, kıyafetleri gibi hususlar açıklanmıştır. Köy korucularıyla ilgili burada yer alan hususlar sonraki yıllarda yapılacak koruculuk uygulamalarının temelini oluşturmuştur (RG, 07.04.1924/68).

3. Köy Koruculuğu:

1985 yılında Köy Kanunu'na, Bakanlar Kurulu tarafından tespit edilecek illerde, olağanüstü hâl ilan edilmesini gerektirecek sebepler ve şiddet hareketlerine ait belirtiler ortaya çıkması, köylülerin can ve malına saldırıların artması durumlarında, valinin teklifi ve İçişleri Bakanlığı onayıyla "Geçici Köy Korucusu" görevlendirilebileceği (RG, 04.04.1985/18715) hükmü eklenmesiyle, "koruculuk"la ilgili yeni bir sürece girilmiştir.

Korucuların görevlendirilmesi, geçici köy korucularında aranan şartlar, seçimleri ve atanmaları, görevleri, silah ve zor kullanma

yetkileri, özlük hakları, ücretleri, sağlanan haklar, tazminatları, görevlerinin sona ermesi, eğitimleri vb. gibi hususlar bu konuda çıkarılan bir yönetmelikle belirlenmiştir. 1986 yılında çıkarılan yönetmelik, “Geçici Köy Korucuları Yönetmeliği” ismini taşımakta iken 2000 yılında çıkarılan yönetmelikteki “geçici” ifadesi kaldırılmış ve “Köy Korucuları Yönetmeliği” ismi verilmiştir. Korucu alımlarıyla ilgili ilanlarda, TBMM görüşmelerinde geçen bazı ifadelerde, İçişleri Bakanlığı Koruculuk İşlemleri Şube Müdürlüğünün internet sayfasındaki bilgilerde ve diğer bazı internet kaynaklarında 13105 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla yürürlüğe konulan 09 Ocak 2008 tarihli Geçici Köy Korucuları Yönetmeliği’nden bahsediliyorsa da söz konusu yönetmelike ulaşılamamıştır.

1986 tarihli “Geçici Köy Korucuları Yönetmeliği”, 2000 yılında yayınlanan “Köy Korucuları Yönetmeliği”yle benzer bir içeriğe sahip olmasına rağmen Resmî Gazete’de yayımlanmamıştır (Kaplan, 2013: 44-47). Bu durum zaman zaman bu konuda yapılan çalışmalarda bu hususun atlanmasına, 2000 yılındaki yönetmeliğin bu konudaki ilk yönetmelik zannedilmesine ve bilgi eksikliklerinin oluşmasına neden olmuştur.¹

¹ Köy koruculuğu ile ilgili yapılmış olan bir çalışmada bu bilgi eksikliği şu şekilde görülmektedir: “... Bu paramiliter sistem, 15 yıl boyunca, 1 Temmuz 2000 tarihinde Resmi Gazete’de yayınlanan Köy Korucuları Yönetmeliğine kadar, herhangi bir yönetmeliğe tabi olmadan yönetilir. Böyle bir yönetmeliğin Bu kadar uzun bir süre düzenlenmemiş olması ve dolayısıyla korucuların görev alanlarının muğlaklığı, silahlı kuvvetlere bu paramiliter yapıyı istediği gibi kullanma imkanı sağlamıştır. ...” Bk. Özar, Aytaç ve Uçarlar, 2013: 9.

3.1. Korucuların Görev Alanları

Geçici köy korucularının görev alanı, 1986 yılındaki yönetmeliğe göre, görevli oldukları köyün sınırları içinde kalan alan olarak belirlenmiştir. Vali veya kaymakam tarafından gerektiğinde, görev alanları genişletilebilir ve görev yerleri değiştirilebilir. Kendi görev alanında suça karışan bir kişinin, başka bir köye kaçması durumunda, suçlunun takibi ve yakalanması için yetkileri görev alanı dışında da devam eder (Geçici Köy Korucuları Yönetmeliği, 1986). Korucularının görev alanı, 2000 tarihli yönetmeliğe göre de görevli oldukları köyün sınırları dahilinde olan alan olarak sayılmıştır. Bu alan, mülki amirin uygun görmesiyle gerektiğinde genişletilebilir (RG, 01.07.2000/24096).

06 Aralık 2012 tarih ve 6360 sayılı Kanun’la bazı illerde il mülki sınırları esas alınarak aynı isimle büyükşehir belediyeleri kurulmuş, bazı illerde de büyükşehir belediyeleri sınırları il mülki sınırları olarak kabul edilmiştir. Söz konusu illere bağlı ilçelerin mülki sınırlarında bulunan köy ve belde belediyelerinin tüzel kişilikleri kaldırılmış, köyler mahalle yapılarak bağlı buldukları ilçe belediyesine katılmıştır. İlgili Kanun’da tüzel kişiliği kaldırılmış olan köylerde görevli geçici/gönüllü köy korucularının görev yaptıkları yerlerde görev yapmaya devam edecekleri ve mevcut haklarından yararlanmaya devam edecekleri belirtilerek, korucuların mağduriyetlerinin önlenmesi amaçlanmıştır (RG, 06.12.2012/28489).

Köy tüzel kişiliğinin kaldırılıp, köylerin mahalleye dönüştürülmesi sonucu, bu birimlerdeki korucularının kanuni dayanaklarıyla ilgili olarak; mahalle muhtarları, köy muhtarlarına verilen yetkilerin büyük bir kısmına sahip olmadıklarından, mahalleye dönüştürülen muhtarlıkların, korucu görevlendirmesi kanunen tartışmalı hale gelmiştir (Arslan, 2018: 52-53).

Geçici köy korucularının başka bir il valisinin talebi ve istihdam edildikleri il valisinin de onayıyla geçici ve belirli bir süre dahilinde iller arasında görevlendirilebilmesi hususu 674 sayılı KHK ile hükme bağlanmıştır (RG, 01.09.2016/29818 Mükerrer).

3.2. Korucuların Görevleri

1924 yılındaki Köy Kanunu'na göre korucuların görevleri; köy sınırları içindeki vatandaşların canlarını, mallarını ve ırzlarını korumaktır (RG, 07.04.1924/68). 1986 tarihli yönetmelikte köy korucularının görevleri daha kapsamlı olarak açıklanmıştır. Buna göre korucuların; köy halkının can, mal ve ırzına tecavüze yeltenenleri; sabotaj, insan kaçırma ve rehin alma, gasp ve soygun suçlarına karışanları; patlayıcı maddeler, ateşli silahlar veya bıçaklarla saldırı eyleminde bulunanları belirleyerek jandarmaya bildirmek; bunları takip ederek kaçmalarına engel olmak, suça karışan kişileri yakalamak, delillerin kaybolmamasına yönelik tedbirler almak, doğal afet durumlarında yardım sağlamak, köyde ikamet eden eski hükümlülerin veya şüphelilerin durumlarını ve ilişkilerini araştırmak, elde edilen bilgileri jandarmaya bildirmek; görev alanında görülen yabancıların

kimliklerini ve hangi maksatla köyde bulduklarını öğrenmek; birlik ve düzeni bozucu propaganda yapanları tespit etmek ve jandarmaya bilgi vermek; önemli kamu tesislerine (karayolu, demiryolu, köprüler, enerji nakil hatları, telefon hatları, radyo, televizyon, radyo-link merkezleri, su ve petrol kuyuları, akaryakıt depoları, boru hatları, barajlar, su kanalları vb.) yapılabilecek saldırıları önleyici tedbirler almak ve bu tür tesislerin korunmasında kolluk kuvvetlerine yardım etmek; tespit edilen kanun kaçaklarını jandarmaya bildirmek; en az 15 günde bir, Jandarma Karakoluna uğrayıp, Karakol Komutanından, görevlere yönelik talimat almak, çağrıldığında teçhizatlı olarak köyde veya civarda görev yapan jandarma veya askeri birlik komutanının emrine girmek, onlara kılavuzluk yapmak ve yol göstermek görevleri vardır (Geçici Köy Korucuları Yönetmeliği, 1986).

2000 yılındaki yönetmelikte bir önceki yönetmelikteki görevler çoğunlukla korunmuş, biraz daha sadeleştirilerek şu şekilde açıklanmıştır (RG, 01.07.2000/24096): köy halkına yönelik bir tecavüz vukuunda, saldırganları tespit etmek, takip etmek, muhtar ve jandarmaya süratle bildirmek, kaçma veya saklanmalarını önlemeye çalışmak, yakalanmalarına yardım etmek; delillerin kaybolmamasına çalışmak; doğal afetlerde muhtar ve jandarmayı bilgilendirmek; görev alanındaki ikamet eden eski hükümlülerin, sabıkalı veya şüpheli kişilerin durumlarını takip etmek; asker ve yoklama kaçaklarının takibini yapmak; önemli kamu tesislerine yönelik saldırıları önleyecek

tedbirler almak ve bu tür tesislerin korunması için kolluk kuvvetlerine yardım etmek.

3.3. Korucuların Seçim, İşe Başlatılma ve Görevlendirilme Usulleri

Kır Bekçileri Kanunu'na göre, bekçilerin 25-45 yaş arası olması, cinayet, namus ve iffete karşı işlenmiş suçlardan mahkûm olmaması, olumsuz davranışlarla tanınmaması şarttır. Bekçiler, köyler ve kasabalar ihtiyar heyetleri tarafından seçilir ve Hükümetçe yapılacak inceleme sonrası, memuriyetleri, Kaymakamlar, Mutasarrıflar ve Valiler tarafından onaylanır. Bekçiler, jandarma subaylarının gözetimi altındadır (MBZC, 04.06.1330: 329-346, MAZC, 24.06.1330: 223).

Köy Kanunu'na göre her köyde en az bir korucu bulunur, nüfusu bini geçen köylerde her beş yüz kişiye bir korucu daha görevlendirilir. Korucuları, ihtiyar meclisi belirler, kaymakam onayıyla göreve başlar. Korucuların 22-50 yaş aralığında olması; cinayet veya yüz kızartacak bir suçtan dolayı ceza almamış olması, namuslu tanınıyor olması, kavga etmek, sarhoşluk gibi olumsuz alışkanlıkları olmaması şarttır. Korucular köy muhtarının emrindedir (RG, 07.04.1924/68).

Manisa Milletvekili Bahri Bey tarafından 12 Mart 1928 tarihinde verilen Kanun teklifinin (TBMMZC, 05.05.1928: 46) kabulüyle korucu yaş sınırı 22-60 olarak belirlenmiştir (RG, 21.05.1928/894).

1986 tarihli Yönetmelik'e göre, olağanüstü hal ilanını gerektiren hallerde, Bakanlar Kurulunca belirlenen illerde, Valiliklerce; görevlendirilecek köy korucuları listesi İçişleri Bakanlığına gönderilir.

İçişleri Bakanlığınca o vilayete ait geçici köy korucusu adedi tespit edilir ve nihai listeler, ilgili Valiliğe gönderilir. Bakanlık onayı alınmadan, Valiliklerce Geçici Köy Korucusu görevlendirilemez. Geçici köy korucularında aranacak genel ve özel şartlar ise şöyle belirlenmiştir (Geçici Köy Korucuları Yönetmeliği, 1986): “T.C. vatandaşı olmak; Türkçe okuryazar olmak; askerlik hizmetini yapmış olmak; 18-50 yaş arası olmak; yüz kızartıcı bir suçtan hüküm giymemiş olmak; halkı ırk, din, sınıf, mezhep veya bölge farklılığı gözeterek kin ve düşmanlığa tahrik etme suçlarından mahkûm olmamak; kendisinin ve üçüncü dereceye kadar yakını yıkıcı ve bölücü faaliyetlere karışmamış olmak; kan davasına karışmamak; görevli olduğu köyün yerlisi olmak ve o köyde ikamet etmek; görevini yapmasına engel teşkil edecek vücut sakatlığı ve akıl hastalığı bulunmamak.”

Valiler gerektiğinde vilayetin özelliklerine göre özel şartlar koyabilirler. Köy koruculuğuna atanmak isteyenler Valilik veya Kaymakamlıklara dilekçe ile başvururlar. Gerekli incelemelerden sonra Kaymakamlıklarca uygun görülenler Valilik onayına sunulur. Valiliğin onayı ile atama işlemi tamamlanır. Ataması yapılan köy korucusuna, silah, mühimmat, teçhizat, elbise, kimlik kartı vb. Jandarma Bölük Komutanlığınca teslim edilerek göreve başlatılır (Geçici Köy Korucuları Yönetmeliği, 1986).

2000 tarihli Yönetmelik’te görevlendirilecek geçici köy korucularında aranacak genel ve özel şartlar bir önceki Yönetmelikle hemen hemen benzer olup, yaş aralığı 22-60 olarak belirlenmiştir (RG,

01.07.2000/24096). Bu Yönetmelik'e göre, köy muhtarınca, ihtiyar meclisince belirlenen korucu isimleri, kaymakamlığa bildirilir. Kaymakamın onaylamasıyla işe alınma işlemini tamamlanır. İşe alınmasının ardından, silah, mühimmat, teçhizat, elbise ve diğer araç gereçler ihtiyar meclisi tarafından korucuya teslim edilerek göreve başlatılır (RG, 01.07.2000/24096).

Köy Kanununun ek 16. ve 17. maddeleri kapsamında görevden ilişiği kesilmiş korucuların Valinin teklifi ve İçişleri Bakanının uygun görmesi durumunda, operasyonel görevlere çağrılacakları, gönüllü güvenlik korucularının da benzer yöntemle operasyonel faaliyetlerde görevlendirilebileceği 680 Sayılı KHK'da belirtilmiştir (RG, 06.01.2017/29940 Mükerrer).

Güncel güvenlik korucusu alımı şartları için, 2020 yılı itibariyle internet ortamında yayınlanan bir başvuru kılavuzuna göre göreve alınmada, önceki Yönetmeliklerden farklı olarak; 40 yaşından büyük olmamak, kadın adaylar için 21 yaşını doldurmak; siyasi partilere üye olmamak; mahalli idarelerin seçimle göreve gelen organlarında (köy/mahalle muhtarlığı ve ihtiyar heyeti üyeliği hariç) görevli olmamak; örgüt propagandası yapmamış olmak; güvenlik soruşturması/arşiv araştırması olumlu olmak gibi şartlara yer verilmiştir: Söz konusu kılavuzda korucu adaylarının önce fiziki yeterlilik testine tabi tutulacakları ardından mülakata alınacakları belirtilmiştir (Hani Güvenlik Korucusu Alımı ve Başvuru Kılavuzu, 2020).

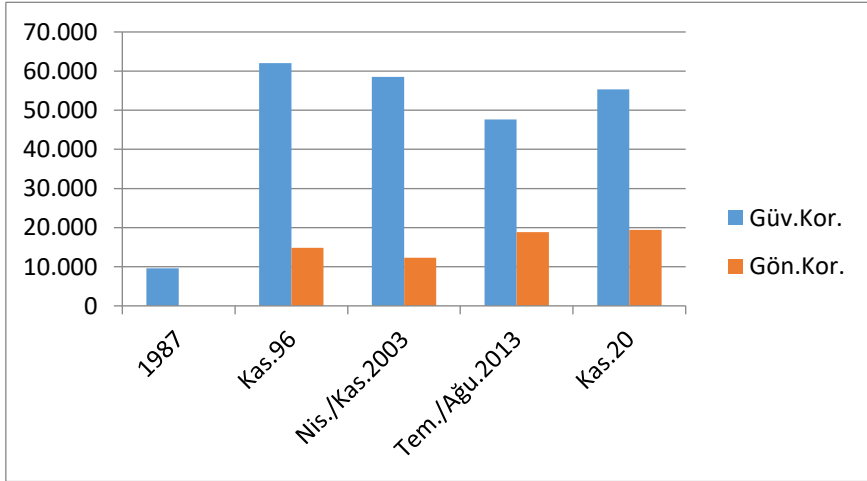
3.4. Korucuların Görevlerine Son Verilmesi:

1986 yılındaki yönetmeliğe göre; “*izinsiz ve özürsüz olarak, 5 günden çok görevi terk etmek; aylık ücretten kesme cezasını gerektirecek fiilleri tekrarlamak; Jandarma veya Askeri Birlik Komutanının çağırmasına rağmen göreve katılmamak; gizli belge ve bilgileri açıklamak, eşkıya, kanun kaçağını saklamak; kendisine teslim edilen silah ve mühimmatı usulsüz olarak kullanmak, kaybetmek, eşkıyaya kaptırmak, harap olmasına sebebiyet vermek*” hallerinin vukuunda korucuların görevlerine son verilir. Bu hallerde köy korucularının görevlerine son verilmesi Valinin onayı ile resmileşir. Görevlerine son verilen köy korucularına tazminat ödenmez. Köy korucularının yukarıda belirtilen haller dışında da idari zaruretler nedeniyle, valilerce görevlerine son verilebilir. Köy korucuları, kendi istekleriyle de görevlerinden ayrılabilirler (Geçici Köy Korucuları Yönetmeliği, 1986).

2000 tarihli Yönetmelik’e göre, görevinde kayıtsızlığı ve tembelliği ve Yönetmelik’te belirlenen yasak işleri yapan koruculara, ihtiyar meclisince önce uyarma cezası, ikincisinde kınama cezası verilir, üçüncü defasında işine son verilir. Görev yerini, izinsiz/özürsüz olarak iki günden fazla terk edenler işten çıkarılır. Silah ve cephanesini kayıtsızlığı yüzünden kaybeden veya başkasının eline geçmesine sebep olan korucunun da işine son verilir (RG, 01.07.2000/24096).

3.5. Korucu Mevcutları

Olağanüstü Hal Bölge Valiliğinin kuruluş yılı olan 1987’de 9613 (31 Aralık 1987 itibariyle) olan korucu sayısı (Kozakçioğlu, 1989) zamanla artış göstermiştir. Kasım 1996’da 62.034 güvenlik korucusu, 14.872 gönüllü güvenlik korucusu (TBMMTD, 20.11.1996); Nisan 2003’te 58.511 güvenlik korucusu (TBMMTD, 24.6.2003), Kasım 2003’te 12.279 gönüllü güvenlik korucusu (TBMMTD, 24.12.2003); Ağustos 2013’te 47.610 güvenlik korucusu (TBMMTD, 1.10.2013), Temmuz 2013’te 18.844 gönüllü güvenlik korucusu (TBMMTD, 1.10.2013); Kasım 2020’de 55.329 güvenlik korucusu, 19.426 gönüllü güvenlik korucusu (İçişleri Bakanlığı İller İdaresi Genel Müdürlüğünün 25.11.2020 tarihli yazısı) mevcudu bulunmaktadır. Koruculuk sisteminde kadın korucular da istihdam edilmiştir. 31 Aralık 2019 itibariyle görev yapan kadın güvenlik korucusu sayısı 635, kadın gönüllü güvenlik korucusu sayısı 281’dir (Demir, 2020: 92, 104).

3.6. Korucuların Kıyafetleri

Köy Kanunu’nda korucuların kıyafetleri şöyle açıklanmıştır: boz renkli salta² ve potur³, çizme veya meşin tozluk. Gocuk veya kepenek. Göğüslerinin sol tarafına asılacak üzerinde korucusu olduğu köyün, vilâyet ve kazanın isimleri yazılı pirinçten levha ve üzerlerinde bulunacak koruculuk cüzdanı. (RG, 07.04.1924/68)

“*Köy Korucularının Kıyafetleri ve Silâhlarının Şekli Hakkındaki Esaslar*”a (1942) göre köy korucularının elbisesi koyu kahverengi kumaştan yapılacak ve bir ceket, pantolon ve kasketten ibaret olacaktır. Kasketin ön kısmına ve bel kayışının tokasına sarı renkte pirinçten yapılmış köy ve korucu kelimelerinin ilk harfleri olan (K. K.) harfleri konulacaktır. Gocuk, elbise rengi kumaştan olacak, kepenek ise mahallî imalât ve eşkâle uygun olarak yaptırılacaktır. Ayakkabı, siyah fotin veya postal veya yemeni olacaktır. Zaruret halinde siyah çizme giyilebilir (RG, 09.07.1942/5153).

2/18237 sayılı kararname esaslarına dayanarak hazırlanan “*Köy Korucularının Kıyafet ve Silâhlarının Şekli Hakkında Talimatname*”de, ek olarak, korucu cüzdanı, koruculuk levhası ve fişeklik gibi hususlar açıklanmıştır. Talimatnameye göre, koruculara verilen silâhların bilgileri koruculuk hüviyetini gösteren fotoğraflı ve tasdikli cüzdana yazılır. Korucular bu cüzdanı daima yanlarında taşımağa mecburdurlar

² Yakasız, iliksiz, kolları bolca bir tür kısa ceket.

³ Özellikle cepken altına giyilen, şalvar, çakşır, pantolon gibi belden aşağı erkek giyeceği.

(Köy İdareleri Hesap Talimatı ve Köy Korucuları Kıyafet Talimatnamesi, 1955).

Köy Kanunu'nun 74. Maddesine eklenen bir hükümlle, geçici köy korucuları giyim bedellerinin İçişleri Bakanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca tespit edileceği, ödeneğin Maliye ve Gümrük Bakanlığınca İçişleri Bakanlığı bütçesine aktarılacağı ve bedellerin söz konusu ödenekten İçişleri Bakanlığınca karşılanacağı açıklanmıştır (RG, 04.04.1985/18715). Bakanlar Kurulunun 85/9678 sayılı Kararı ile yürürlüğe konulan esaslar kapsamında geçici köy korucularına “*Memurlara Yapılacak Giyecek Yardımı Yönetmeliği*”ne göre gerekli giyecek yardımı yapılacağı belirtilmiştir (RG, 29.07.1985/18826). Bu ifade 1986 tarihli Yönetmelik'te, köy korucularına her yıl giyecek yardımı yapılacağı ve bu yardımın şekil ve şartlarının, görevin ve bölgenin özelliklerine göre, Valiliklerce belirleneceği şeklinde yer almıştır (Geçici Köy Korucuları Yönetmeliği, 1986).

Korucuların kıyafetleriyle ilgili 5 Ağustos 1988 ve 16 Şubat 1990 tarihli Resmi Gazete'lerde yayımlanan değişikliklerle “*Korucuların kıyafetlerinin şekli İçişleri Bakanlığınca tespit olunur.*” hükmü konulmuştur (RG, 05.08.1988/19890; RG, 16.02.1990/20435).

2000 tarihli Yönetmeliğe göre, korucu elbiseleri ücreti köy gelirinden yılda bir defa verilir. İki yılda bir gocuk veya kepenek verilir. Köy korucularının kıyafetleri ve silahlarının şekli bir genelge ile belirlenir. Korucular, koruculuk kimlik kartlarını üzerlerinde bulundurmak ve göğüslerinin sol tarafına, korucusu olduğu köyün, il ve

ilçenin isimlerinin yazılı olduğu pirinçten bir levhayı asmak zorundadırlar (RG, 01.07.2000/24096). Bu Yönetmelik'te yer alan “*korucu ücretlerinin köy ihtiyar meclisince tespit edilmesi ve köy bütçesinden karşılanması*” ifadesinin uygulamada yeri bulunmadığı gibi benzer bir durum da giyecek yardımı konusunda söz konusudur. Korucu elbise parasının köy gelirinden yılda bir defa verilmesi hükmünün gereğinin yapılmasının, yani köy gelirinden elbise alınmasının, böyle bir köy geliri ve bütçesi mevcut olmadığından pratikte uygulama alanı olmadığı anlaşılmaktadır.

3.7. Korucuların Silah ve Zor Kullanma Yetkileri

Köy Kanunu'na göre, korucular kendilerine teslim edilen resmi silah ve cephaneyi ancak kendileri kullanırlar. Kayıtsızlığı nedeniyle silahını ve cephanesini kaybeden veya yabancı eline geçmesine neden olan korucu işten çıkarılır. Ayrıca cezai işlem uygulanır. Silah ve cephane bedeli kendisinden tahsil edilir. Korucular, görevlerini icra ederken hayatını korumak için mecbur kalırsa; can veya namus tehlikesi altında kalan bir kişiyi kurtarmak için başka bir çare kalmadığında; yakalanmak istenen suçlu “dur” emrine uymayıp kaçarsa ve onu yakalamak için silah kullanmak dışında çare bulunmazsa; eşkıya takibi esnasında “dur” emrine uymayan şüpheli kişi kaçarsa silah kullanabilirler (RG, 07.04.1924/68)” Bu durumlar haricinde silahını kullanan korucu ceza alır.

1986 tarihli Yönetmelik'e göre, köy korucuları, görev gereği olarak, Köy Kanunu'nun 77. maddesinde sayılan hallerde silah kullanma yetkisine sahiptir. Köy korucularının, zor kullanmalarının niteliği ve derecesi Valilerce belirlenerek kendilerine yazılı şekilde duyurulur (Geçici Köy Korucuları Yönetmeliği, 1986).

Köy Kanunu'nun 78. maddesi 3. fıkrasında yer alan, "*korucuların taşıyacakları silâhların cinsinin harp silâhlarından*" olduğu ifadesi 5 Ağustos 1988 ve 16 Şubat 1990 tarihli değişikliklerle "*Korucuların silahlarının şekli İçişleri Bakanlığınca tespit olunur.*" şeklinde değiştirilmiştir (RG, 05.08.1988/19890; RG, 16.02.1990/20435).

96/8506 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Batman, Ardahan, Bingöl, Bayburt, Bitlis, Erzincan, Diyarbakır, Erzurum, Hakkâri, Gaziantep, Mardin, Gümüşhane, Siirt, Kilis, Şırnak, Hatay, Tunceli, Kahramanmaraş, Van, Kars, Elazığ, Iğdır, Muş, Malatya, Adana, Sivas, Adıyaman, Şanlıurfa, Ağrı illerinde görev yapan gönüllü ve geçici köy korucuları, 4.9.1996 tarihinden itibaren ellerindeki, makinalı tabanca, hafif makinalı tüfek veya tabancaları 45 gün içinde mülki makamlara teslim ettikleri takdirde, haklarında takibat yapılmayacak ve isteyenlere birer adet, harçsız ve menşelerine bakılmaksızın valilerce bulundurma veya taşıma ruhsatı düzenlenecektir (RG, 19.09.1996/22762). Bu hüküm, 4178 sayılı Kanun'a, 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanunla eklenen geçici 9'uncu madde ile kanunlaştırılmıştır. Geçici 9'uncu madde ile köy korucuların ellerinde bulunan silahların tespiti, sayımı, sınırlandırılması ve ruhsatlandırılması işlemlerinin yapılması amaçlanmıştır (RG,

04.09.1996/22747). Geçici 9'uncu maddenin uygulanmasına yönelik yayımlanan Yönetmelik'e göre gönüllü veya geçici köy korucularından, teslim ettiği silahlardan en çok iki silah (tabanca ve tüfek sınıfından birer adet) için, taşıma veya bulundurma ruhsatı talebinde bulunmuş olanlara; 1986 tarihli Yönetmelik'in 7. Maddesindeki genel ve özel şartlara sahip olanlara; silah taşımak ve bulundurmak için bedenen ve ruhen engeli olmayanlara ve 18 yaşını doldurmuş olanlara silah ruhsatnamesi verilebilir (RG, 20.09.1996/22763). Bu Yönetmelik'e göre ruhsat verilen silahlar hiçbir surette (birden fazla ili kapsayan, güvenlik kuvvetleriyle birlikte icra edilen operasyonlar hariç) bulunulan il mülki sınırları dışına çıkarılamaz. Bu Yönetmelik gereğince verilen silah taşıma ve bulundurma ruhsatnameleri beş yıl sürelidir ve harçtan muaftır. Bu Yönetmelik'e göre ruhsat verilen silahlar veraset yoluyla intikali dışında, devredilemez, hibe edilemez veya satılamaz (RG, 20.09.1996/22763).

Silah bildirme süresi Şubat 1998'de yayımlanan bir Yönetmelik'le 45 günden 90 güne çıkarılmıştır (RG, 19.02.1998/23263). Silah taşıma ve bulundurma ruhsatnamelerinin süresi görevde olan ve olmayan koruculara göre ayrılmıştır. Görevdeki koruculara verilen silah taşıma ve bulundurma ruhsatnameleri süre sınırına tabi tutulmayacak, görevleri sona eren korucuların bulundurma ruhsatnamelerinin geçerlilik süresi ise beş yıl olacaktır (RG, 16.05.2003/25110). Taşıma ruhsatı verilen silahlardan; tüfek sınıfı

olanlar (birden fazla ili kapsayan, güvenlik kuvvetleriyle birlikte icra edilen operasyonlar hariç) il mülki sınırları içindeki kırsal alanlarda; tabanca sınıfı olanlar ise (6136 sayılı Kanunun Ek 1. maddesinde sayılan yerler hariç) her yerde taşınabilir (RG, 29.01.2008/26771).

674 Sayılı KHK ile 6136 sayılı Kanun'a eklenen bende göre, görevde bulunan köy korucuları, 55 yaşını doldurdıkları için görevleriyle ilişkileri kesilenler ve korucu kotası nedeniyle görevleriyle ilişkileri kesilenler de silah taşıyabilirler veya bulundurabilirler (RG: 01.09.2016/29818 Mükerrer).

3.8. Köy Korucularının Görevleri Süresince Aldıkları Ücret ve Yapılan Ödemeler:

Geçici köy korucularına ödenecek ücret miktarı İçişleri Bakanlığının teklifi sonucu Bakanlar Kurulunca tespit edilir ve İçişleri Bakanlığı bütçesine aktarılacak ödenekten bu bakanlıkça karşılanır (RG, 04.04.1985/18715). Geçici köy korucularına, görevleri süresince her ay, devlet memurları için tespit edilen en küçük gösterge rakamının, memur aylıklarına uygulanan kat sayı ile çarpımı sonucu bulunacak miktarının her tür vergi, resim ve harçtan muaf olarak ödeneceği de hükme bağlanmıştır (RG, 29.07.1985/18826).

Olağanüstü Hal Bölge Valiliği kurulmasının ardından yayınlanan 87/11989 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Olağanüstü Hal Bölgesi dahilindeki illerle bu illere mücavir illerde kamu görevlilerine ödenecek ek tazminata ilişkin esaslar belirlenmiş, diğer kamu görevlileriyle birlikte, geçici köy korucularına da ek tazminat ödeneceği ve geçici köy

korucularının tazminat oranının %5 oranında uygulanacağı açıklanmıştır (RG, 28.07.1987/19531). 88/12795 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla, tazminat miktarı %10'a yükseltilmiştir (RG, 11.04.1988/19782). Ancak geçici köy korucularının vergi iadesinden yararlanmaları hususunda köy korucularının vergi iadesinden yararlanmalarının mümkün olmadığı açıklanmıştır.⁴ 90/460 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile geçici köy korucuları tazminat oranı %10'dan %13'e çıkarılmıştır (RG, 24.05.1990/20527).

89/14286 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile görevin devamı süresince her ay, devlet memurları için tespit edilen en küçük gösterge rakamının, memur aylıklarına uygulanan katsayı ile çarpımıyla bulunacak miktar ile devlet memurlarına ödenen memuriyet taban aylığının %70'i her tür vergi, resim ve harçtan muaf olarak, birlikte ve peşin olarak ödeneceği hükme bağlanmıştır (RG, 01.07.1989/20212). 2006/10794 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile, “devlet memurları için tespit edilen en küçük gösterge rakamının, memur aylıklarına uygulanan katsayı ile çarpımıyla bulunacak miktarla devlet memurlarına ödenen memuriyet taban aylığının %70'i ifadesi” yerine, “11.500 gösterge rakamının memur aylıklarına uygulanan aylık katsayısıyla çarpımı sonucu bulunacak miktarda ücret” ifadesi getirilmiştir (RG, 05.08.2006/26250).

⁴ Maliye ve Gümrük Bakanlığı Gelirler Genel Müdürlüğünün, Diyarbakır Valiliğine 05 Temmuz 1988 gün ve VI/53-2177-4716/42414 sayılı “Olağanüstü Hal Tazminatı” konulu yazısı.

2000 tarihli Yönetmelik'te, köy korucularına ödenecek ücretin, köy ihtiyar meclisince tespit edileceği ve köy bütçesinden karşılanacağı hükmü bulunmasına (RG, 01.07.2000/24096) rağmen, köy bütçesi adı altında köy korucularının maaşlarını ödeyebilecek bir bütçe söz konusu olmadığından köy korucularının maaşları İçişleri Bakanlığı bütçesinden ödenmeye devam edilmiştir.

5673 Sayılı Kanun'la, olağanüstü hâl ilanı sonrası görevlendirilen korucularla ilgili olarak, görevleri süresince verilecek ücret, görevden ayrılırken verilecek tazminat ve giyim bedellerinin İçişleri Bakanlığı tarafından karşılanacağına dair ifade çıkarılmıştır. Köy Kanunu'nun 74. maddesinin sonuna eklenen fıkralarla; korucu başlarına geçici köy korucularına ödenen ücretin %10'u kadar ilave ücret ödeneceği, güvenlik güçleriyle birlikte operasyonlara katılan geçici köy korucularının işlerinin birlikte operasyona katıldıkları birliklerce sağlanacağı; başarılı görev yapan veya önemli yararlılıklar gösteren geçici köy korucularına, Valinin teklifi ve İçişleri Bakanının onayıyla yılda bir kez aylık ücretlerinin iki katına kadar ödül verilebileceği; güvenlik güçleriyle operasyonlara katılan geçici köy korucularına vergi ve kesinti yapılmaksızın her ay 400 gösterge rakamının memur aylık katsayısıyla çarpımı sonucu bulunacak tutarda ek tazminatın ayrıca ödeneceği hükme bağlanmıştır (RG, 02.06.2007/26540). 674 Sayılı KHK ile ek tazminat hesaplamasındaki "400 gösterge rakamı" ifadesi "225 gösterge rakamı" olarak değiştirilmiştir (RG, 01.09.2016/29818 Mükerrer).

680 Sayılı KHK ile, yaş sınırları nedeniyle görevden ilişiği kesilmiş güvenlik korucularının operasyonel faaliyetlerde görevlendirilebilecekleri, bu şekilde görevlendirilenlerin harcırah ve ek tazminattan yararlandırılacakları ve bu ödemeler dolayısıyla kamudan aldıkları ödemelerden kesinti yapılamayacağı açıklanmıştır (RG, 06.01.2017/29940 Mükerrer).

500 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile Adıyaman, Kars, Ağrı, Tunceli, Batman, Bingöl, Bitlis, Osmaniye, Ardahan, Diyarbakır, Elâzığ, Malatya, Erzincan, Mardin, Erzurum, Şırnak, Gaziantep, Hakkâri, Kilis, Hatay, Iğdır, Kahramanmaraş, Muş, Siirt, Van ve Şanlıurfa illerinde istihdam edilen güvenlik korucularına, 375 sayılı KHK'nın 28. maddesinin (B) fıkrası kapsamında, aylık 135 Türk Lirası ek tazminat ödeneceği belirtilmiştir (RG, 26.12.2018/30637). 2184 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile "135 Türk Lirası" ifadesi "190 Türk Lirası" şeklinde değiştirilmiştir (RG, 04.03.2020/31058).

3.9. Korucuların Sosyal Güvenlik ve Emeklilik Hakları

Geçici köy korucularına hizmetin bitiminde verilecek tazminat miktarının Bakanlar Kurulunca tespit edileceği ve İçişleri Bakanlığınca karşılanacağı; geçici köy korucularının görev süresince ölmeleri, yaralanmaları veya sakatlanmaları halinde "2330 sayılı Nakdi Tazminat ve Aylık Bağlanması Hakkında Kanun" hükümlerinin uygulanacağı ifadesi 3175 sayılı Kanun'la Köy Kanunu'na eklenmiştir (RG, 04.04.1985/18715).

85/9678 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan esaslar kapsamında, görev süresi sonunda, her hizmet yılı için en son alınan aylık ücretin iki katı üzerinden kesintisiz tazminat ödeneceği, bir yıldan az olan hizmet süresinin bir yıl kabul edileceği, bir yılı aşan süreler için de bu süre ile orantılı ödeme yapılacağı belirtilmiştir (RG, 29.07.1985/18826).

1986 tarihli Yönetmelik'te, köy korucularına, istifa, idari zorunluluklarla görevine son verilmesi veya sağlık nedeniyle görevden ayırma hallerinde, 3175 Sayılı Kanun ve 85/9678 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı gereği tazminat ödeneceği açıklanmıştır (Geçici Köy Korucuları Yönetmeliği, 1986). 2000 tarihli Yönetmelik'te ise, köy korucularının görevli oldukları süre içinde ölmeleri, yaralanmaları veya sakatlanmaları halinde 2330 sayılı Nakdi Tazminat ve Aylık Bağlanması Hakkında Kanun maddelerinin uygulanacağı açıklanmıştır (RG, 01.07.2000/24096).

5443 sayılı Kanun'la, sosyal güvenlik kurumu güvencesi olmayan geçici köy korucuları ile bunların eşleri, bakmakla yükümlü oldukları kişilerin muayene, tetkik ve tedavilerinin, yeşil kart verilerek sağlanacağı belirtilmiştir. Bu fıkranın yürürlüğe girdiği tarih öncesi ve sonrasında asgari 10 yıl üzerinden tazminat alarak görevinden ayrılan geçici köy korucuları ile bunların eşleri, bakmakla yükümlü oldukları kişilerin muayene, tetkik ve tedavileri hakkında da bu fıkra hükümlerinin uygulanacağı açıklanmıştır (RG, 03.01.2006/26042).

5673 Sayılı Kanun’la, geçici köy korucularından 55 yaşını doldurmaları nedeniyle görevden ilişiği kesilenlerden 15 yıl veya daha fazla hizmeti olanlara 5.000 gösterge rakamının memur aylıklarına uygulanan aylık katsayısı ile çarpımıyla bulunacak miktarda, Sosyal Güvenlik Kurumunca aylık bağlanacağı; 55 yaşını doldurup 15 yıldan az hizmeti olan veya 55 yaşını doldurmamış olan geçici köy korucularından; ölen, sağlık ve idarî nedenlerle görevine son verilenlere 20.000 gösterge rakamının memur aylıklarına uygulanan aylık katsayısı ve hizmet yılı ile çarpımı sonucunda bulunacak miktarda tazminat ödeneceği hükme bağlanmıştır. 55 yaşını doldurmaları nedeniyle ilişikleri kesilecek geçici köy korucularından 10-15 yıl arasında hizmeti olanlara 5.000 gösterge rakamı esas alınarak Köy Kanununun ek 16. maddesi hükümleri uyarınca aylık bağlanır. 55 yaşını doldurmuş geçici köy korucularından 10 yıldan az hizmeti olanlar istekleri halinde 10 hizmet yılını tamamlayıncaya kadar görevlerinde bırakılırlar (RG, 02.06.2007/26540).

1 Ocak 2012 tarihinden itibaren, yeşil kart yöntemiyle karşılanmakta olan geçici köy korucularının tedavi giderleri, Genel Sağlık Sigortası kapsamına alınmıştır (TBMMTD, 14.08.2012: 1551-1552; TBMMTD, 1.10.2013: 2155-2156).

678 Sayılı KHK ile Köy Kanunu’na eklenen geçici 3. maddenin “a” bendine göre, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren altı ay içinde 49 yaşını dolduranların görevleriyle ilişiği kesilir. Bu kapsamda ilişiği kesilenlere aylık bağlanır. 15 yıldan az hizmeti olanlar

için, 15 yıl esas alınır. Yaşı 44-50 arası, hizmet süresi 15 yıl ve üzeri olanlardan bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren altı ay içinde başvuruda bulunanların ilişiği başvuru tarihinden itibaren altı ay içinde kesilir. Bu kapsamda ilişiği kesilen güvenlik korucularına tazminat ödenir (RG, 22.10.2016/29896).

690 sayılı KHK ile güvenlik korucusu olarak görevlendirilenler hakkında İş Kanunu ile İşsizlik Sigortası Kanunu hükümlerinin uygulanmayacağı belirtilmiştir. Güvenlik korucularının sigortalı sayılacakları ve uzun vadeli sigorta kolları ile genel sağlık sigortası kapsamı uygulanacağı belirtilmiştir. Çalışma gücünün en az %60'ını veya görevini yapmasına engel olacak şekilde meslekte kazanma gücünü kaybeden güvenlik korucuları malûl sayılır (RG, 29.04.2017/30052).

3.10. Korucuların Disiplin İşlemleri, Koruculara Yasak Olan İşler ve Korucuların Karıştıkları Suçlar

Köy Kanunu'na göre, vazifesinde kayıtsızlık ve tembellik gösterenler ile koruculara yasak işleri (koruculuktan başka iş yapmak; izinsiz vazifesini terk etmek, koruduğu bağ ve bahçe ve ekinlerden faydalanmak; kendi hayvanlarını otlatmak ve köye çobanlık etmek; levha, elbise ve silah ve cüzdanını üzerinde taşımamak veya değiştirmek) yapanlar, ihtiyar meclisi tarafından ilk defasında tekdir, ikincisinde tevbih olunur, üçüncü defasında işten çıkarılır (RG, 07.04.1924/68).

1986 tarihli Yönetmelik’e göre koruculara; emir ve görevleri zamanında yapmadıkları, görevle ilgili resmi belge, araç ve gereçleri korumadıkları ve hor kullandıkları hallerde “uyarma”; izinsiz ve özürsüz olarak 1 ile 5 gün göreve gelmedikleri, amirlerine karşı küçük düşürücü veya aşağılayıcı fiil ve hareketlerde buldukları, gerçeğe aykırı rapor ve belge düzenledikleri, görevin yerine getirilmesinde, ırk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din ve mezhep ayrımı yaptıkları; kişilerin yarar ve zararını hedef tutan davranışlarda bulduklarını, açıklanması yasak bilgileri açıkladıkları (bu fiil, işine son verilmesini gerektirecek nitelikte ise, işine son verilir) hallerde “1 ile 10 günlük yevmiye kesme cezası”, İlçe Jandarma Bölük Komutanlığının teklifi ve kaymakamın onayı ile verilir. İzinsiz ve özürsüz olarak 5 günden çok görevi terk etmek, aylık ücretten kesme cezasını gerektirecek fiilleri tekrarlamak; Birlik Komutanının çağırmasına rağmen göreve katılmamak; gizli belge ve bilgileri açıklamak; siyasi, ideolojik eylemlerden aranan, eşkıya, kanun kaçağını saklamak, bunların saklandıkları yeri bildiği halde amirlerine bildirmemek; kendisine teslim edilen silah ve mühimmatı usulsüz olarak kullanmak, kaybetmek, eşkıyaya kaptırmak, harap olmasına sebebiyet vermek gibi hallerin vukuunda korucuların görevlerine son verilir. Korucuların görevlerine son verilmesi Valinin onayı ile resmileşir. Görevlerine son verilen köy korucularına tazminat ödenmez (Geçici Köy Korucuları Yönetmeliği, 1986).

2000 tarihli Yönetmelik'e göre, koruculara yasak olan işler ise şunlardır; *“koruculuktan başka iş yapmak, izinsiz görevini terk etmek; koruduğu bağ ve bahçe ve ekinlerden faydalanmak; kendi hayvanlarını otlatmak ve köye çobanlık etmek; levha, elbise ve silah ve cüzdanını üzerinde taşımamak veya değiştirmek”* (RG, 01.07.2000/24096).

Güvenlik korucularının ve gönüllü güvenlik korucularının zaman içerisinde farklı türlerde suçlara da karışmış oldukları görülmektedir. Güvenlik korucuları ve gönüllü güvenlik korucuları, 1985-3 Ocak 2020 arası dönemde; 17 gasp ve soygun, 48 öldürme, 72 yaralama, 5 zabıta kuvvetleri ile müsademe, 10 zabıta kuvvetlerine toplu tecavüz, 5 meskene ve araçlara silahlı tecavüz, 4 adam kaçırma, 7 patlayıcı madde kullanma, 17 devlete ait silah ve mühimmatı bölücü terör örgütü mensuplarına teslim etme, 2701 bölücü terör örgütüne yardım ve yataklık olmak üzere toplam 2886 *terör olayına*; 166 hırsızlık, 98 gasp/yağma, 35 kasten yangın, 1399 diğer suçlar (dolandırıcılık, emniyeti suistimal, suç eşyası saklamak ve satmak, mala zarar vermek, bilişim suçları, kazaen yangın, arama-kurtarma ile ilgili olaylar, 6136 S.K.muhalefet, tasnif dışı) olmak üzere toplam 1698 *mala karşı işlenen suç*; 707 öldürme, 1328 müessir fiil, 158 devlet aleyhine işlenen suçlar, 330 genel adap ve aile nizamı ile şahıs hürriyeti aleyhinde suçlar, 539 diğer suçlar (mesken hürriyetini ihlal, toplum olayları, meskun mahalde silah atmak, intihar, tasnif dışı) olmak üzere toplam 3061 *şahsa karşı işlenen suç*; 916 *çeşitli kaçakçılık suçlarına* karışmışlardır (Demir, 2020: 204, 212-214)

3.11. Korucuların İzin Hakları

1986 yılındaki yönetmeliğe göre, köy korucularına mazeretleri sebebiyle, yılda toplam 15 günü geçmemek üzere izin verilebilir (Geçici Köy Korucuları Yönetmeliği, 1986). 2000 tarihli Yönetmelik'te ise 30 gün yıllık izin verileceği belirtilmektedir. Ayrıca, mazeretleri nedeniyle yılda toplam 15 günü geçmemek üzere ilgili köy muhtarının onayı ile izin verilir (RG, 01.07.2000/24096). Her iki yönetmeliğe göre de koruculara yılda toplam 30 günü geçmemek üzere sağlık izni (resmi sağlık kurumu raporu gereği) verilebilir. Görevleri nedeniyle yaralanma durumu söz konusu olursa, yine resmi sağlık kurumlarınca verilecek rapor süresince izinli sayılırlar. Yıllık, mazeret ve sağlık izinleri süresince korucuların aylık ücretleri kesilmez (Geçici Köy Korucuları Yönetmeliği, 1986; RG, 01.07.2000/24096).

3.12. Korucuların Eğitimi

1986 yılındaki yönetmelik gereğince, köy korucularının eğitiminden İlçe Jandarma Bölük Komutanlığı sorumludur. Köy korucuları işe başladıklarında en az 15 günlük "Hazırlayıcı zorunlu eğitime" tabi tutulur. Eğitimde başarılı olamayanların ilişiği kesilir. Geçici köy korucuları, en az 6 ayda bir İlçe Jandarma Bölük Komutanlığınca eğitime tabi tutulurlar. Mesleki bilgiler, zimmetlerine verilen silah, mühimmat, teçhizat ve araç ve gereçlerin kullanımı ve bakımı konularında eğitilirler. Özürlü olmadığı halde eğitim programlarına katılmayan veya eğitimde başarılı olamayan korucuların

işine son verilir. Köy korucularına bağlı buldukları Jandarma Takım Komutanlıkları tarafından atış eğitimi yaptırılır (Geçici Köy Korucuları Yönetmeliği, 1986). Geçici köy korucusu olmak isteyen ve atamaları yapılanlarla mevcut korucuların jandarma teşkilatınca eğitilerek, göreve uyumlarının sağlanması, böylece eğitim noksanlıkları tamamlanan korucuların kendilerine güvenlerinin ve etkinliklerinin artması hedeflenmiştir (Kozakçıoğlu, 1989: 36).

2000 yılındaki yönetmeliğe göre, İlçe Jandarma Komutanı, köy korucularının eğitim ve özlük haklarını, mülki amir adına, yürütmekle görevlidir. Jandarma Genel Komutanlığı'nın belirleyeceği esaslar dâhilinde ve görevlendireceği birlikler tarafından koruculara görevlerine başlamadan önce veya ihtiyaç duyulduğunda eğitim planlaması yapılır ve icra edilir (RG, 01.07.2000/24096).

3.13. Koruculara Tanınan Diğer Haklar

Geçici köy korucularına, Yakacak Yardımı Yönetmeliği'ne göre Devlet memurlarına ödenen “Yakacak Yardımı” miktarının her nevi vergi, resim ve harçtan muaf olarak birlikte ve peşin olarak ödeneceği “*Geçici Köy Korucularına Ödenecek Aylık Ücret, Giyim Bedeli ile Hizmetin Sonunda Verilecek Tazminata Dair Esaslar*”da (1985) belirtilmiştir (RG, 29.07.1985/18826). Yakacak yardımı yapılmasına dair ifade 89/14286 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kaldırılmıştır (RG, 01.07.1989/20212).

Şehit, gazi veya malul olan korucuların kendilerine veya aile fertlerine çeşitli istihdam olanakları sağlanmıştır. Genel, katma ve özel

bütçeli kurum ve kuruluşlarla mahalli idareler ve sermayesinin yarısından fazlası kamuya ait olan her nevi teşebbüs veya bağlı ortaklıklar, Devlet Memurları Kanununa tabi memur kadroları ile sözleşmeli personel ve sürekli işçi kadrolarının %0,7'sini, terör eylemleri nedeniyle şehit olan veya çalışamayacak derecede malûl olan köy korucularının varsa eşlerinin, yoksa çocuklarından birisinin, çocukları da yoksa kardeşlerinden birisinin veya malul olup da çalışabilir durumda olanların istihdamı için ayırmak ve bu fıkra hükümleri çerçevesinde belirlenecek kişileri işe almak zorundadır (RG, 02.06.2007/26540). İstihdam oranı 2008 yılında %0,7'den %1'e çıkarılmış (RG, 26.05.2008/26887), 2012 yılında ise istihdam oranı %1'den %2'ye çıkarılmış, ayrıca söz konusu haklardan yararlanacak kişi sayısı artırılmış; köy korucularından şehit olanların eş veya çocuklarından birisi ile ana, baba veya kardeşlerinden birisi olmak üzere toplam iki kişinin; şehidin ana, baba ve kardeşi bulunmaması durumunda eş veya çocuklarından toplam iki kişinin; şehidin eş veya çocuğunun bulunmaması durumunda ana veya babası ile kardeşlerinden birisi olmak üzere toplam iki kişinin, ana veya babanın bu hakkı kullanmaması durumunda ise bir diğer kardeşi olmak üzere toplam iki kişinin istihdamıyla ilgili değişiklik yapılmıştır (RG, 12.07.2012/28351).

Geçici veya gönüllü köy korucularından; terörle mücadele görevi ifa ederken yaralanma veya sakatlanma sonucu kendilerine malullük aylığı bağlanana, 2330 sayılı Kanuna göre aylık bağlanması

hakkından, ayrıca konut kredisinden istifade, toplu taşımdan ücretsiz istifade, kamu kurum ve kuruluşlarına ait, bunlar bulunmadığı takdirde özel rehabilitasyon ve bakım merkezleri, yurtlar ve huzurevlerinde parasız olarak veya masrafları devlet tarafından karşılanmak üzere barındırılma, baktırılma ve tedavi haklarından yararlanma imkanı tanınmıştır (RG, 12.07.2012/28351).

Şehit, gazi, malul olan geçici ve gönüllü köy korucularının ve ailelerinin istihdam durumlarıyla ilgili hususlar “*Terör Eylemleri Nedeniyle Şehit ve Malul Olanların Yakınlarının ve Çalışabilecek Durumdaki Malullerin Kamu Kurum ve Kuruluşlarında İstihdamı Hakkında Yönetmelik*”te (2012) ayrıntılı olarak belirlenmiştir (RG, 11.12.2012/28494).

Yaşlılık veya hastalık gibi nedenlerle operasyonlara katılamayacak durumda olan koruculardan bir kısmının buldukları köy veya ilçelerdeki okullarda hizmetli olarak görevlendirilmesi uygulaması da yapılmıştır (www.cnnturk.com, 2005).

İl İdaresi Kanunu’na eklenen geçici 5. maddeye göre, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önce diğer kamu görevlileriyle birlikte geçici veya gönüllü korucuları için de görev ve faaliyetleri sebebiyle işledikleri iddia edilen suçlar sebebiyle soruşturma izni verilene kadar yakalama, gözaltı ve tutuklama tedbirlerine başvurulamayacağı, görevlerini yerine getirilirken, görevin niteliği gereği veya ifası sebebiyle verilen zararların Devlet tarafından tazmin edileceği kabul edilmiştir. Görevlerini yerine getirirken, görevin ifası

sırasında işlendiği iddia olunan suçlardan dolayı korucular için soruşturma yapılması, bağlı diğer kamu görevlilerinde olduğu gibi, İçişleri Bakanının iznine tabi yapılmıştır (RG, 14.07.2016/29770). Ayrıca teröristle mücadelede görev alan güvenlik korucuları ile gönüllü güvenlik korucularının, bu görevlerin ifasından doğduğu iddia edilen suçlardan dolayı yapılan soruşturma ve kovuşturmalarda müdafî olarak belirlediği en fazla üç avukatın ücretinin valilikler tarafından karşılanacağı da hükme bağlanmıştır (RG, 25.08.2017/30165).

Köy korucularına tanınan haklardan birisi de öğrenci yurtlarında barınma kolaylığıdır. Gönüllü ve geçici köy korucusu çocuklarına öncelikli olarak yurtlarda barındırılacaklar arasında yer verilmiştir (RG, 09.08.2016/29796).

Eğitim anlamında da değişiklikler yapılmış, operasyonlarda görevlendirilen güvenlik korucularına profesyonel eğitim vermeye başlanmış (İzmir-Foça) ve kendi bölgelerinde Uzman Erbaş olarak görev yapma hakkı tanınmıştır (TBMMTD, 09.10.2018). 2020 yılı mart ayı itibarıyla güvenlik korucusu kaynaklı Uzman Erbaş sayısı 2276'dır (İçişleri Bakanlığı İller İdaresi Genel Müdürlüğünün 17.06.2020 tarihli yazısı).

Sonuç

PKK terör örgütünün 1984 yılında Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde başlattığı terör olayları köy koruculuğu sistemi açısından bir dönüm noktası olmuştur. Bu tarihe kadar köyün güvenliğinin

sağlanması, ekili alanların ve hayvanların muhafazası, eşkıya ve kaçakçı takibi gibi konularda kendilerinden faydalanılan köy korucuları, bu tarihten itibaren daha özel bir güvenlik alanı olan terörle mücadele harekâtlarında güvenlik güçleri ile birlikte görev yapmaya başlamışlardır.

Kırsal alanlara yönelik emniyet ve güvenlik hizmetleri şehirlere oranla önemli farklılıklar arz ettiğinden, kırsalda yerleşim yerlerinin sayısı fazla ve de coğrafi şartlar itibariyle de dağınık olduğundan asayişin sağlanması hususunda daha farklı tedbirler alınması gerekliliğini ortaya çıkarmış, bu noktada dağınık ve küçük boyutlu yerleşim yerlerinin terör faaliyetlerine karşı korunması ve bu yerleşim yerleriyle ilgili bilgi alışverişinin sağlanması hususunda köy korucuları önemli işlev görmüşlerdir.

“Köy Koruculuğu” kurumunun yetki ve sorumlulukları zamanla genişletilmiş, korucuların özlük hakları ve görevlendirilmelerinde önemli değişiklikler yapılmıştır.

Her ne kadar uygulanmaya başlandığı dönemde ve geçen zamanda “geçici” özelliği sıklıkla vurgulanmış hatta ismi 2016 yılına kadar “geçici köy korucusu” olarak kullanılmışsa da uygulama geçici vasfının çok dışına çıkmış, koruculara kamu görevlilerine verilen hakların önemli bir kısmı verilmiş, sistemin kaldırılmasına yönelik ciddi bir kararlılık görülmemiş ve korucular güvenlik sisteminin bir parçası haline gelmiştir.

Korucuların özlük haklarında yapılan iyileştirmelerin yanı sıra, güvenlik korucularının hukuki statüsü konusunda tam bir fikir birliği bulunmadığından ve sistem zayıf bir hukuki temele dayandığından, sistemin yasal zemininin de güçlendirilmesi, gerekiyorsa ayrı bir teşkilat kanunu ile korucularla ilgili mevzuatın birleştirilmesi ve düzenlenmesi gerekli görülmektedir.

Terörle mücadelede teknoloji kullanımının giderek artması, özellikle insansız hava araçları kullanımının terörle mücadelenin çehresini değiştirmesi ve istihbarat birimlerinin giderek artan etkinliği Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgeleri özelinde terörle mücadele eden güvenlik kuvvetleri yapısının, özellikle de koruculuk sisteminin yeniden değerlendirilmesi gereğini ortaya çıkarmaktadır. Yapılacak değerlendirme sonrası sistemin devamı hususunda bir kararlılık söz konusu ise, sistemin günümüz gerekleri doğrultusunda yeniden gözden geçirilmesinin uygun olacağı değerlendirilmektedir.

Kaynakça

Resmi Kayıtlar

Başbakanlık Kanunlar ve Kararlar Genel Müdürlüğünün 23 Mayıs 1990 gün ve K.K.Gn.Md.07/ 135-15/02773 sayılı yazısı.

İçişleri Bakanlığı İller İdaresi Genel Müdürlüğünün “7/24855 Esas Numaralı Yazılı Soru Önergesi” konulu, 17.06.2020 tarih ve 12229819-165.04-E.9648 sayılı yazısı.

İçişleri Bakanlığı İller İdaresi Genel Müdürlüğünün “7/31083 Esas Numaralı Yazılı Soru Önergesi” konulu, 25.11.2020 tarih ve E-12229819-165.99-19745 sayılı yazısı.

İçişleri Bakanlığı İller İdaresi Genel Müdürlüğünün “7/20930 Esas Numaralı Yazılı Soru Önergesi” konulu, 11.03.2020 tarih ve 12229819-165.04-E.4870 sayılı yazısı.

Hani Güvenlik Korucusu Alımı ve Başvuru Kılavuzu (2020). Erişim Tarihi: 28.08.2021, <http://www.hani.gov.tr/hani-guvenlik-korucusu-alimi-ve-basvuru-klavuzu#>

Maliye ve Gümrük Bakanlığı Gelirler Genel Müdürlüğünün, Diyarbakır Valiliğine 05 Temmuz 1988 gün ve VI/53-2177-4716/42414 sayılı “Olağanüstü Hal Tazminatı” konulu yazısı.

Meclis Zabıtları

Meclisi Mebusan Zabıt Ceridesi, 16. İnikad, 4 Haziran 1330, D.3, C.1, İçtima Senesi: 1, s.329-346.

Meclisi Ayan Zabıt Ceridesi, 16. İnikad, 24 Haziran 1330, D.3, C.1, İçtima Senesi: 1, s.329-346.

TBMM ZC, 80. İçtima, 22.9.1337, D.I, C.12, İçtima Senesi: 2.

TBMM ZC, 108. İçtima, 21.2.1340, D.II, C.6, İçtima Senesi: 1, s.222, 230-21.

TBMM ZC, 15. İçtima, 18.3.1340, D.II, C.7/1, İçtima Senesi: 2, s.657.

TBMM ZC, 71. İnikat, 5.5.1928, D.III, C.4, İçtima Senesi: 1.

TBMM TD, 97. Birleşim, 24.6.2003, D.22, C.19, Yasama Yılı: 1, s.182-184.

TBMM TD, 132. Birleşim, 14.08.2012, D.24, C.28, Yasama Yılı: 2, s.1551-1552.

TBMM TD, 1. Birleşim, 01.10.2013, D.24, C.58, Yasama Yılı: 4, s.2155-2156.

TBMM TD, 5. Birleşim, 9.10.2018, D.27, C.2, Yasama Yılı: 2.

Mevzuat (Resmi Gazete/RG)

442 sayılı Kanun, RG, 7.4.1924, S.68.

1256 sayılı Kanun, RG, 21.5.1928, S.894.

Köy Korucularının Kıyafetleri ve Silâhlarının Şekli Hakkındaki Esaslar, Resmi Gazete, 9 Temmuz 1942, S.5153.

2/18237 sayılı Kararname, RG, 9 Temmuz 1942, S.5153.

3175 sayılı Kanun, RG, 4 Nisan 1985, S.18715.

85/9678 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı, RG, 29 Temmuz 1985, S.18826.

Geçici Köy Korucuları Yönetmeliği (1986).

285 sayılı KHK, RG, 14 Temmuz 1987, S.19517.

87/11989 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı, RG, 28 Temmuz 1987, S.19531.

88/12795 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı, RG, 11 Nisan 1988, S.19782.

336 sayılı KHK, RG, 5 Ağustos 1988, S.19890.

89/14286 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı, RG, 1 Temmuz 1989, S.20212.

3612 sayılı Kanun, RG, 16 Şubat 1990, S.20435.

90/460 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı, RG, 24 Mayıs 1990, S.20527.

4178 sayılı Kanun, RG, 4 Eylül 1996, S.22747.

96/8506 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı, RG, 19 Eylül 1996, S.22762.

6136 Sayılı Kanun'a 4178 Sayılı Kanun'la Eklenen Geçici 9. Maddenin Uygulanmasını Gösteren Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik, RG, 19 Şubat 1998, S.23263.

98/10628 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı, RG, 26 Şubat 1998, S.23270.

Köy Korucuları Yönetmeliği, RG, 1 Temmuz 2000, S.24096.

Geçici ve Gönüllü Köy Korucularının Elllerinde Bulundurdukları Ruhsatsız Silahların Teslimi ve Ruhsata Bağlanması Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik, RG, 16 Mayıs 2003, S.25110.

5443 sayılı Kanun, RG, 3 Ocak 2006, S.26042.

2006/10794 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı, RG, 5 Ağustos 2006, S.26250.

5673 sayılı Kanun, RG, 2 Haziran 2007, S.26540.

Geçici ve Gönüllü Köy Korucularının Elllerinde Bulundurdukları Ruhsatsız Silahların Teslimi ve Ruhsata Bağlanması Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik, RG, 29 Ocak 2008, S.26771.

5763 sayılı Kanun, RG, 26 Mayıs 2008, S.26887.

Genel Sağlık Sigortası İşlemleri Yönetmeliği, RG, 28 Ağustos 2008, S.26981.

Köy Korucuları Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik, RG, 10 Ocak 2012, S.28169.

6353 sayılı Kanun, RG, 12 Temmuz 2012, S.28351.

6360 sayılı Kanun, RG, 6 Aralık 2012, S.28489.

Terör Eylemleri Nedeniyle Şehit ve Malul Olanların Yakınlarının ve Çalışabilecek Durumdaki Malullerin Kamu Kurum ve Kuruluşlarında İstihdamı Hakkında Yönetmelik, RG, 11 Aralık 2012, S.28494.

6722 sayılı Kanun, RG, 14 Temmuz 2016, S.29770.

Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Yurt İdare ve İşletme Yönetmeliği, RG, 9 Ağustos 2016, S.29796.

674 sayılı KHK, RG, 1 Eylül 2016, S.29818 (2. Mükerrer).

676 sayılı KHK, RG, 29 Ekim 2016, S.29872.

678 sayılı KHK, RG, 22 Kasım 2016, S.29896.

6758 sayılı Kanun, RG, 24 Kasım 2016, S.29898.

680 sayılı KHK, RG, 6 Ocak 2017, S.29940 (Mükerrer).

690 sayılı KHK, RG, 29 Nisan 2017, S.30052.

694 sayılı KHK, RG, 25 Ağustos 2017, S.30165.

500 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı, RG, 26 Aralık 2018, S.30637.

2184 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı, RG, 04 Mart 2020, S.31058.

Tetkik Eserler

Akpınar, O.C. (2023). *II. Abdülhamit Döneminde Vilâyât-ı Sitte 'de Devlet-Toplum İlişkileri: Yönetmelik Sorunlar, Hamidiye Alayları*

ve *İsyanlar (1876-1908)*, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Doktora Tezi.

Argunhan, M. (2009). *Hamidiye Alayları ile Koruculuk İlişkisi*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Sosyoloji Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.

Arslan, M. (2018). “Güvenlik Koruculuğu Bağlamında 6360 Sayılı Kanun’un Değerlendirilmesi”, *Strategic Public Management Journal*, 4(7), 44-58.

Aytar, O. (1992). *Hamidiye Alaylarından Köy Koruculuğuna*, İstanbul: Medya Güneşi Yayınları.

Dalyan, M. G. (2016). *Bir Osmanlı İç Güvenlik Teşkilatı Kır Serdarlığı – Osmanlı Geçici Köy Koruculuk Sistemi*, İstanbul: Kitabevi Yayınları.

Eraslan, C. (1997). “Hamidiye Alayları”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, 15, 462-464.

Ergül, C. (1997). *II. Abdülhamid’in Doğu Politikası ve Hamidiye Alayları*, İzmir: Çağlayan Yayınları.

Ermahiş, N. (2018). *Osmanlı İmparatorluğu’nda Bir Kolluk Kuvvet: Kır Serdarlığı*, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.

Ertekin, A. (2019). *Hamidiye Alayları ve Sosyo-Politik Etkileri (1890-1908)*, Mardin Artuklu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Doktora Tezi.

Gülşen, K. (2019). *Paramilitarizm ve Kuvvetlerin Yerelleşmesi: Hamidiye Alayları ve Geçici Köy Koruculuğu Örneği*, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Tarih Programı Yüksek Lisans Tezi.

Kaplan, G. (2013). “Geçici Köy Korucuları Hakkındaki ‘Gizli’ Yönetmeliğin Hukuksallığı”, *Güncel Hukuk Dergisi*, 112, 44-47.

Klein, J. (2020). Hamidiye Alayları - İmparatorluğun Sınır Boyları ve Kürt Aşiretleri, Çeviren: Renan Akman, İstanbul: İletişim Yayınları.

Kodaman, B. (1979). “Hamidiye Hafif Süvari Alayları (II. Abdülhamid ve Doğu Anadolu Aşiretleri)”, *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, 32, 427-480.

Kozakçıoğlu, H. (1989). *Olağanüstü Hal Mevzuat ve Uygulaması*, İçişleri Bakanlığı 74. Dönem Kaymakamlık Kursu.

Köy İdareleri Hesap Talimatı ve Köy Korucuları Kıyafet Talimatnamesi (1955). İstanbul: Nural Köy Kütüphanesi Kitap Neşriyatı.

Özar, Ş., N.Uçarlar ve O.Aytar (2013). *Geçmişten Günümüze Türkiye’de Paramiliter Bir Yapılanma: Köy Koruculuğu Sistemi*, İstanbul: DİSA Yayınları.

Özdemir, A.R. (2012). *PKK ve Korucular*, Balıkesir: Altınpost Yayınları.

Palalı, İ. ve O. Gümüştekin. (2019). *II. Abdülhamid ve Urfa Hamidiye Alayları*, Ankara: Berikan Yayınevi.